

N:o 5.

Af Herr Stråle: Om meddelande af lagbestämmelser rörande sparbankerna i riket.

Uti det betänkande, de af Kongl. Maj:t för sparbanksväsendets ordnande utsedde komiterade den 19 December 1868 afgifvit, yttra komiterade följande tänkvärda ord:

“Sparbankerna, i sin början blott välgörenhetsinrättningar, intaga nu-
 “mera ett framstående rum bland hvarje civiliseradt folks behof, ty på dem
 “och deras mer eller mindre mäktiga inflytande på vanorna beror till ej ringa
 “del ett folks lycka och trefnad. Det är nemligen just uti individens bristande
 “vana och håg att sträcka omsorgen för sin utkomst utöfver stundens mer
 “eller mindre trängande behof och att för framtiden lita på sig sjelf, som
 “man finner ursprunget till den väsendtligaste delen af det lättsinne, den
 “ohämmade njutningslystnad och det moraliska förderf, hvars följder alltför
 “tydligt uppenbara sig i fattigvårdstungan, denna tunga, som af samhället
 “kräfver snart nog outhärdeliga offer af omsorger, tid och penningar.

“Sparbankernas välgörande inflytande ökas, ju allännare de inom lan-
 “det äro till finnandes, ju lättare de äro tillgängliga för allmänheten, ju orubb-
 “ligare förtroendet är till den säkerhet, de erbjuda.”

Med anmälan derom att sparbankerna i riket, som utgjorde ett antal af 25 vid 1830 års slut och 60 vid 1840 års slut, uppgingo vid slutet af 1866 till ett antal af 195 med ett kapital af 43,630,369 kronor 79 öre, ansågo komiterade tidpunkten vara inne att genom allmän lag ordna sparbanksväsendet och afgåfvo förslag till sådan lag, hvilket granskades af Högsta domstolen den 17 December 1869 och framlades för Riksdagen med väsendtliga modifikationer genom Kongl. Maj:ts proposition den 23 December 1870.

Lag-Utskottet vid 1871 års riksmöte uttalade väl någon tvekan, huru-

vida Staten med sin lagstiftande myndighet borde ingripa på förevarande område, der den enskilde dittills fått fritt röra sig, men med afseende derå att de medel, som utgöra föremål för sparbankernas förvaltning, till största delen antagligen tillhöra personer, hvilka icke kunna vara i tillfälle att sjelfva bevaka sin rätt, och i betraktande af det angelägna deri, att förtroendet till sparbankernas förmåga att fullgöra sina förbindelser till insättarne icke rubbas, föreslog Utskottet åtskilliga lagbestämmelser, föga afvikande från den Kongl. propositionen.

Andra Kammaren afslog emellertid så väl den Kongl. propositionen, som Lag-Utskottets och i öfrigt framställt förslag till sparbankslag. Inom Första Kammaren yttrades lifliga sympatier för lagbestämmelser i frågan, som dock återremitterades till Utskottet.

Sedan denna tid hafva rikets sparbanker till den grad utvecklats sig, att, enligt Statistisk tidskrift för 1874, N:o 3, vid 1872 års slut

Sparbankernes antal utgjorde	266.
Delegarnes antal " 	486,339.
Delegarnes behållning " 	87,739,515 kronor,
under året ökad med 16,045,499	
samt sparbankernas egna fonder	5,093,079 "

så att summan af de medel, sparbankerna vid nämnda tid förvaltade, uppgick till 92,832,594 kronor.

Enligt mig från Kongl. statistiska centralbyrån benäget lemnuad P. M. utgjorde vid 1873 års slut sparbankernas antal 270, bland hvilka dock endast 188 den 30 December 1874 inkommit med uppgifter. Beloppet af de utaf rikets samtliga sparbanker förvaltade medel ansågs emellertid kunna approximativt angifvas till 110,000,000 kronor vid 1873 års slut.

Vid sådant förhållande synes det vara hög tid, att något göres från det allmännas sida för att, så vidt sådant låter sig verkställa, söka betrygga de många delegarnes rätt; och att denna rätt kan i synnerlig grad äfventyras, har en nyligen inträffad, tillföre knappt för möjlig ansedd händelse påtagligen visat, ehuru de mest olycksbringande följderna denna gång genom frikostig mellankomst möjligen komma att afböjas.

För egen del hyser jag den åsigt, att allmänna lagbestämmelser borde meddelas angående dels anmälan om sparbanks stiftande, dels kontroll öfver bankens förvaltning, dels reservfonden och dess användning samt dels banks upplösning, äfvensom åtminstone i viss mån angående de säkerheter, emot hvilka insatta medel få utlånas.

Att döma efter de många här ofvan omförmälda olika förslagen till sparbankslag och de vidt skilda meningar, som i Kamrarne och Lag-Utskottet sökte göra sig gällande, måste med skäl befaras, att ett nytt lagförslag i denna

grannläga fråga skulle äfven vid innevarande riksdag förkastas, af åtskillige derföre att förslaget innehöll för mycket, af andra åter derföre att förslaget innehöll för litet.

I ett afseende torde dock de eljest skiljaktiga meningarne förena sig, nemligen deruti att en viss kontroll bör finnas öfver sparbanks förvaltning, och att en redogörelse öfver bankens ställning bör offentliggöras.

Denna redogörelse torde böra innefatta upplysning om beloppet af bankens tillgångar och skulder, om beloppet af reservfonden samt i hvad mån medlen äro utlånta emot inteckning, hypotek af obligationer (till sin beskaffenhet uppgifna), borgen o. s. v.

För många sparbanker i riket offentliggöras för närvarande årliga revisionsberättelser; och för afgjort bör väl antagas, att, med ofvan antydda sorgliga undantag, revision af de öfriga sparbankernas förvaltning årligen eger rum; men derhän kan lemnas, om öfverallt formerna för utseende af revisorer och sjelfva revisionen äro så betryggande, som allmänhetens skäliga rätt kräver; och med säkerhet veta vi, att en någorlunda fullständig offentlig redogörelse öfver ställningen icke eger rum för åtskilliga sparbanker.

Också innehåller Kongl. Maj:ts proposition och Lag-Utskottets betänkande förslag, att berättelse öfver verkställd revision af sparbanks förvaltning skulle offentliggöras, samt att såväl Konungens Befallningshafvande som lands- ting och, i städer, hvilka ej tillhöra landsting, stadsfullmäktige skulle ega att taga kännedom af sparbanks räkenskap och protokoll äfvensom dess säkerhets- och öfriga handlingar.

Efter min åsigt skulle ett väsendtligt steg till kontroll öfver sparbankernas förvaltning tagas, om det genom lag stadgades, att jemte den revision, som antagligen eger rum, en revisor årligen utsåges af allmän myndighet att taga kännedom af förvaltningen och, i förening med bankens egna revisorer eller särskildt, afgifva här ofvan antydda redogörelse, hvilken sedermera borde offentliggöras.

Det uppdrag, som sålunda lemnas den af allmän myndighet utsedde revisoren, medför alltid någon, stundom betydlig uppoffring af tid och möda äfvensom i många fall resekostnad; och billigheten torde fordra, att rese- och traktamentsersättning honom, om han så fordrar, tillägges, tilläfventyrs efter den grund Kongl. Förordningen den 18 September 1874 § 18 bestämmer för deltagande i revision af bränvinsförsäljningsbolags räkenskap.

Om med nyssbemälda allmänna myndighet skulle afses Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i det län, der sparbanken är belägen, eller för hvilket den är stiftad, torde rese- och traktamentsersättningen till revisoren böra utgå af allmänna

allmänna medel i de fall, då kostnaden icke ersättes af vederbörande sparbank, äfvensom redogörelsen måhända bör bifogas länskungörelserna.

Sparbankerna hafva emellertid allt hitintills stiftats, förvaltats och kontrollerats inom det enskilda och kommunala området, hvadan ett direkt inblandande af statsmyndighet i dessa inrättningar, som för sin tillkomst och utveckling äro i så hög grad beroende af medborgerligt nit, tilläfventyrs af mången anses böra undvikas.

För närvarande utöfva åtskilliga hushållningssällskap på ett tillfredsställande sätt kontroll öfver en del sparbanker, utse revisorer och lemna decharge. Med skäl torde dock kunna ifrågasättas, huruvida genom allmän lagbestämmelse hushållningssällskapen böra åläggas ofvan omförmälda uppdrag, särdeles som detsamma skulle omfatta alla inom länet varande sparbanker, utgörande t. ex. vid 1872 års utgång i Östergötlands län 35, i Malmöhus län 25 o. s. v. Mera lämpligt är måhända, att uppdraget lemnas åt landstinget i det län, der sparbank är belägen, eller för hvilket den är stiftad, och af stadsfullmäktige i stad, som ej tillhör landsting. Denna myndighet skulle då för hvarje sparbank utse en revisor, med suppleant, om så anses erforderligt, hvar efter och sedan revision egt rum, redogörelsen borde af den bestyrelse landstinget utsett skyndsamt befordras till trycket i sin helhet eller i transsumt tillika med det yttrande af sparbankens styrelse, hvartill redogörelsen må hafva gifvit anledning, delgifvas Konungens Befallningshafvande samt utdelas till landstingets medlemmar och dessutom antingen genom tryckta exemplar eller införande i ortens tidning meddelas den eller de kommuner, sparbankens verksamhet omfattar.

Tvifvelsutan borde ersättning för revisorens rese- och traktamentskostnad äfvensom utgiften för tryckning m. m. utgå af den sparbank, redogörelsen afser, och säkerligen hafva många sparbanker både förmåga och vilja att utgifva denna ersättning, t. ex. Stockholms stads sparbank, som vid 1872 års slut förvaltade, enligt Statistisk Tidskrift, delegares medel till belopp af 10,461,305 Kronor och hade en reservfond af 604,982 Kronor (enligt afgifven revisionsberättelse hade vid 1873 års slut delegarnes medel ökats med 1,525,075 Kronor 53 öre och utgjorde 11,986,380 Kronor 48 öre; reservfonden uppgick till 660,330 Kronor 88 öre). Många sparbanker finnas dock, för hvilka en utgift af förvarande beskaffenhet blefve alltför känbar för att kunna ifrågasättas.

Sålunda upptager Statistisk Tidskrift en sparbank i Atlingbo kommun på Gotland, som vid 1872 års slut förvaltade delegares medel till belopp af 2,195 Kronor med reservfond af 20 Kronor, en sparbank i Fernebo kommun,

Gefleborgs län, der delegarnes medel utgjorde 445 Kronor och all reservfond saknades o. s. v.

På landstingets eller stadsfullmäktiges pröfning torde följaktligen böra i hvarje förekommande fall bero, om och i hvad mån sparbank skall ersätta nämnda kostnad, hvilken emellertid må kunna förskjutas af landstingskassan.

Slutligen och då ifrågavarande revision eger rum endast en gång om året och skälig anledning möjligen kan någon gång yppas att under mellantiden taga kännedom om ställningen inom en sparbank, föreslår jag, att lagen måtte lemna behörighet åt Konungens Befallningshafvande att sjelf eller genom ombud taga sådan kännedom.

Med stöd af hvad jag sålunda anfört tillåter jag mig hemställa,

att genom allmän lag måtte meddelas bestämmelser i ofvan omförmälda hänseenden.

Stockholm den 20 Januari 1875.

W. Stråle.
